

Яремака Н.С. Виховний потенціал особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх менеджерів індустрії дозвілля / Н.С. Яремака // Сборник публикаций Научно-информационного центра «Знание» по материалам VII Международной научно-практической конференции: «Развитие науки в XXI веке» г. Харьков: сборник со статьями (уровень стандарта, академический уровень). – Д. : научно-информационный центр «Знание», 2015 – С. 114-117

Яремака Н. С.

*аспірантка кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ІНДУСТРІЇ ДОЗВІЛЛЯ

На сьогодні одним із головних завдань Державної національної програми «Освіта» (Україна – XXI століття) [2] є гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найбільшої соціальної цінності, забезпеченні сприятливих умов для саморозвитку, самореалізації особистості. Відповідно до цього завдання відбувається поступовий перехід до особистісно орієнтованої освіти, мета якої – забезпечити максимально сприятливі умови для розвитку особистості, її природних здібностей. Специфіка впровадження особистісно орієнтованого підходу в практику вищих навчальних закладів полягає в тому, щоб студент розглядався в освітній системі як суб'єкт навчально-виховного процесу, а не як об'єкт педагогічного впливу. Дана проблема досить широко висвітлена багатьма відомими ученими, зокрема, І. Бехом, Є. Бондаревською, Г. Костюком, О. Пехотою, С. Подмазіним, Г. Селевком, Є. Степановим І. Якиманською та іншими. На сьогодні термін «виховна технологія» став широковживаним, здебільшого його зміст визначають як той чи інший виховний метод чи то принципи виховання, що спрямовані на організацію виховного процесу. З позиції особистісно орієнтованого виховання студент виступає активним учасником виховного процесу, тобто створюються передумови суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка ґрунтується на спілкуванні, співпраці викладача й студента.

В умовах сьогодення особливо актуальним є фундаментальне методологічне положення класика української психології Г. Костюка, що «виховання за своєю суттю – це керівництво індивідуальним становленням людської особистості... виховувати – означає проектувати поступове становлення якостей майбутньої особистості і керувати здійсненням накреслених проектів» [1, с. 123]. Звідси постає необхідність підвищення розвивальної ефективності виховання, оптимізації виховного процесу майбутнього фахівця. А це пов'язано зі створенням і використанням якісно

нових методів, які повинні ґрунтуватися на рефлексивно-вольових механізмах та механізмах співпереживання, позитивного емоційного оцінювання, творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей, тому саме такі методи віднесемо до особистісно орієнтованих.

Виховний потенціал особистісно орієнтованих технологій залежить насамперед від методологічної основи, яка визначає характер їх розгортання. Особистісно орієнтовані технології ґрунтуються на сукупності взаємоузгоджених принципів, до яких зазвичай відносять такі:

1. Принцип цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій (його суть пролягає в тому, що особистість студента-культуролога у стосунках із викладачами та працівниками галузі культури засвоює не лише соціальні, а й професійні норми поведінки, звідси виховна ситуація створює соціальні умови, за яких студенти-культурологи як майбутні менеджери індустрії дозвілля свідомо сприймають моральні вимоги. Варто пам'ятати, що емоційне насичення уявлення про моральну вимогу залежить від глибини сприйняття вихованцем ситуації, ступеня її узагальнення).

2. Принцип особистісно розвиваючого спілкування (стосунки у системі «викладач–студент», створюють соціальні передумови, дія яких виявляється в ході спілкування, але тільки особистісно розвиваюче спілкування спроможне залучити вихованця до сучасних цінностей. Спілкуванням передбачено те, що викладач розуміє, визнає і сприймає особистість майбутнього менеджера індустрії дозвілля, вміє ставати на його позицію. У побудові виховного процесу важливо пам'ятати, що ефект впливу слова викладача чи професіонала на особистість майбутнього фахівця галузі культури та індустрії дозвілля буває як позитивний так і негативний).

3. Принцип використання співпереживання як психічного механізму у вихованні особистості (суть якого полягає в тому, що через реалізацію суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем та студентом, майбутній менеджер індустрії дозвілля повинен навчитися ставати на точку зору інших, що є головним компонентом процесу співпереживання, який складається з двох пізнавальних компонентів: вміння виділити і назвати емоції, які переживають інші люди, і прийняти чужу точку зору. Головним все-таки є емоційний компонент, тобто здатність до душевного відгуку. Співпереживання є головним дійовим механізмом свідомого прийняття особистістю суспільних моральних норм, адже саме на його основі здійснюється формування моральної поведінки. Багаторазові емоційні переживання узагальнюються і закріплюються у відповідне етичне поняття, яке стає особливо значущим для майбутнього менеджера індустрії дозвілля.

4. Принцип систематичного аналізу вихованцем власних і чужих вчинків (результатом процесу морального виховання є сформованість у вихованця сукупності вчинків, тобто таких моральних дій, які характеризуються усвідомленістю суспільнозначущих мотивів; цей принцип створює умови для формування вміння сприймати і аналізувати результати власних і чужих

вчинків. Виховні ситуації цього принципу викликають активну внутрішню діяльність, на основі якої відбувається формування того чи іншого морального новоутворення) [1, с. 123].

Щодо концепції виховання педагогіки співробітництва, то варто зазначити, що вона ґрунтується на таких положеннях як гуманістична орієнтація виховання, формування загальнолюдських цінностей, розвиток творчих здібностей майбутнього фахівця, його індивідуальності, виховання особистості в національних та культурних традиціях, застосування колективного й індивідуального виховання.

Характеризуючи гуманно особистісну технологію Ш. Амонашвілі, Г. Селевко звертає увагу на те, що ця технологія сприяє становленню, розвитку та вихованню в студентів-культурологів людини шляхом розкриття його особистісних якостей, розвитку пізнавальних сил особистості, забезпечує умови для розширеного і поглибленого засвоєння обсягу знань та вмінь майбутніх фахівців. Результатом гуманно особистісної технології є всебічно розвинена особистість. Щоб досягти високого результату за допомогою цієї технології, використовують спеціальні методичні прийоми, серед яких перевага надається таким: гуманізація взаємин, реалізація індивідуального підходу (вивчення особистості, розвиток здібностей, педагогіка успіху), опора на майстерність спілкування (закон взаємності, галантність, його величність-запитання, атмосфера романтики), використання резервів сімейної педагогіки (геронтологіка, культ батьків), креативна організація навчальної діяльності [4, с. 46-47].

Розглянемо ще одну технологію, яку Г. Селевко відносить до особистісно орієнтованих, – технологію викладання предмета, що формує людину (за Є. Ільїним). Мета технології – це моральне й емоційне виховання особистості, у процесі якого відбувається необхідне навчання. Автор цієї технології спирається на такі положення: засвоєння основ наук, що складають головний зміст навчальних предметів і дають можливість для формування в майбутніх менеджерів індустрії дозвілля наукового світогляду, поглядів та переконань, необхідних кожній сучасній людині; реалізація принципу гуманізації: моральний потенціал книги породжує особливу систему гуманістичних знань – переконань; дотримання принципу навчаючого виховання: навчання – не домінуючий абсолют, а складова частина програми виховання; йти до студентів не тільки з темою уроку, а й із актуальною проблемою; упровадження формули особистісного підходу: любити + розуміти + приймати + співчувати + допомагати; демократизація взаємин викладачів та студентів: спілкування зі студентом як з особистістю, духовно рівною викладачеві [4, с. 48].

Особливості реалізації цієї технології, найкраще розкриваються на заняттях з культурологічних дисциплін, адже кожне таке заняття – це спілкування, мистецтво, життя, п'єса, відкриття, спільна творча діяльність викладача та майбутнього менеджера індустрії дозвілля, що ґрунтується на духовній рівності та міжособистісному спілкуванні, при цьому педагог має

керуватися метою допомогти майбутньому фахівцеві повірити у власні сили, пробудити в ньому кращі якості особистості, підвести до висот гуманізму та громадянськості [4, с. 49].

Якщо традиційна мета вищої школи – навчити необхідним професійним знанням умінням і навичкам, то мета розвивального навчання – сформувати в особистості майбутнього менеджера індустрії дозвілля конкретні професійні здібності (рефлексія, аналіз, планування) до самовдосконалення. В основі технології розвивального навчання лежить уявлення про розвиток особистості як суб'єкта діяльності, тому головна мета навчання – забезпечити розвиток майбутнього фахівця галузі культури і дозвілля. Це головне завдання викладача (за О. Пехотою), тому слід урахувувати те, що не кожна зміна в особистості студента-культуролога є зміною в її розвитку, варто лише звертати увагу на інтелектуальні зміни, психічні новоутворення, а не на розвиток умінь та навичок, хоч і це не треба відкидати. Розвивальне навчання розглядає майбутнього менеджера індустрії дозвілля як життєве явище, а не педагогічне, убачаючи в ньому не стільки об'єкт, який потребує впливу, скільки особистість, яка інтенсивно розвивається. На сьогодні основне завдання вищої школи – це всебічний розвиток із перевагою індивідуальних і творчих можливостей кожного студента для формування творчої цілеспрямованої особистості, здатної до саморегуляції, передбачення, конструювання власної життєвої та професійної стратегії. А це потребує модернізації педагогічного процесу, який передбачає: упровадження принципів диференціації (профільної, рівневої та індивідуалізації навчання); адаптацію базового змісту освіти і розробку експериментальних програм, які виховують інтереси, здібності, можливості талановитих студентів, спрямовуються на їх оптимальний розвиток; модернізацію змісту освіти та методик навчання на інтегративно-гуманістичних засадах [3, с. 41].

Проектна технологія – це свого роду практика особистісно орієнтованого навчання та виховання в процесі конкретної праці майбутнього менеджера індустрії дозвілля, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. Від викладача ця технологія вимагає творчого підходу, щоб знайти баланс між академічними і прагматичними знаннями, уміннями та навичками. Робота над навчальним проектом орієнтована на самостійну роботу студентів-культурологів (індивідуальну, парну, групову), яку вони виконують за визначений термін. О. Пехота зазначає, що технологія проектування передбачає розв'язання студентом або творчою групою студентів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості [3, с. 42]. Як передбачено проектною технологією, викладач повинен використовувати у сукупності дослідницькі, пошукові, творчі методи, прийоми та засоби. Отже, суть технології – стимулювання інтересу майбутніх менеджерів індустрії дозвілля до професійних проблем, що потребують при розв'язанні певних знань, володіння ними через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї чи низки проблем, з демонстрацією застосування набутих знань. Таким чином, головна мета

навчального проектування – створення таких умов під час навчально-виховного процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності майбутнього менеджера індустрії дозвілля.

О. Пехота виділяє технологію колективного творчого виховання як особистісно орієнтовану технологію, у процесі використання якої відбувається формування особистості в процесі роботи на користь інших людей. Технологія дає можливість удосконалювати пізнавально-світоглядну, емоційно-вольову та дієву сфери особистості студента-культуролога та викладача. І дійсно, кожна особистість неповторна, бо знайдеться справа до душі, яку вона може залюбки організувати, зробити найкраще і навчити інших робити це. Тому сьогодні вона керує, а завтра так само із зацікавленням візьме участь в іншій колективній справі, яку проводить його одногрупник чи колега, і він – уже у ролі підлеглого. Отже, ця технологія колективного творчого виховання – особистісно орієнтована, бо дає змогу розкрити особистісні риси кожного майбутнього фахівця галузі культури.

«Створення ситуації успіху» – унікальна педагогічна технологія, в основі якої також лежить особистісно орієнтований підхід до навчально-виховного процесу. Як зазначає О. Пехота, «ситуація успіху – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища» [3, с. 43]. Ситуація успіху досягається тоді, коли студент сам усвідомлює цей результат як успіх, розуміння цього в нього виникає лише тоді, коли він здолає свої невміння, незнання та інші труднощі. Варто відзначити, що інколи пережита особистістю ситуація успіху може різко змінити на позитивне її життя. Ситуація успіху в такому разі стає точкою відліку для позитивних змін, які стають новими сходинками в її розвитку. Успіх дає можливість розкрити прихований природний потенціал кожного студента як майбутнього менеджера індустрії дозвілля. Мета цієї педагогічної технології – бачити в особистості студента-культуролога, що формується, допомогти йому розвинути та розкритися духовно. Знання заходів цієї технології, уміння застосовувати їх у житті важливе у вихованні майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, оскільки вона допомагає їм розвиватися та самореалізуватись.

Отже, головна мета особистісно орієнтованої технології – сприяти становленню та розвитку особистості майбутнього менеджера індустрії дозвілля, координувати і повною мірою розгорнути можливості особистісного зростання студента-культуролога, які намічаються в ході взаємодії, яка вбачає у студентів та викладачів повноцінних партнерів. З'ясовано, що виховний потенціал особистісно орієнтованих технологій характеризується тим, що засвоєння суспільних і моральних цінностей відбувається через емоційно-вольову сферу особистості майбутнього менеджера індустрії дозвілля, які в подальшому стають її особистим досвідом. Тому головна мета особистісно орієнтованого виховання – це створення сприятливих умов для розвитку особистісних якостей студента-культуролога як професіонала.

Література:

1. Бех І. Особистісно-зорієнтоване виховання: наук.-метод. пос. / І. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204с.
2. Державна національна програма „Освіта” (Україна – XXI століття). – Режим доступу: <http://lawua.info/bdata2/ukr2803/index.htm>
3. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ні.; за ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2004. – 256 с.
4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998, – 256 с.